

PP-1

3

PRIJS 10 CENT

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

BEGINSELPROGRAM DER S.D.A.P.

VASTGESTELD IN 1937

Instituut voor Wetenschap der Politiek
Universiteit van Amsterdam

BIBLIOTHEEK RU GRONINGEN

2633 6756

BR/PP1 2

BEGINSELPROGRAM

DER S.D.A.P.

De Partij stelt zich ten doel de verwezenlijking van het democratische socialisme: een maatschappij op de grondslag van gemeenschapsbezit van de voornaamste productiemiddelen, met gemeenschapsbeheer van het bedrijfsleven en met waarborging van geestelijke en staatkundige vrijheid, opdat voor allen welvaart en bestaanszekerheid mogelijk worden, gelijke maatschappelijke voorwaarden tot ontplooiing der persoonlijkheid worden geschapen en het gemeenschapsleven kan opbloeien.

Dit doel is bereikbaar geworden door de ontwikkeling, die zich in de kapitalistische maatschappij heeft voltrokken.

In de kapitalistische maatschappij is de grote massa des volks gescheiden van de voornaamste productiemiddelen, zodat zij in economisch opzicht afhankelijk is van de betreffende kleine klasse, die over die productiemiddelen beschikt en deze aanwendt, niet ter bevrediging van de volksbehoeften, maar tot het verkrijgen van winst, welke ten koste van loontrekkenden en verbruikers wordt behaald. De sociale tegenstellingen, die daarvan het gevolg zijn, worden des te sterker als ondragelijk gevoeld, naar mate het eigenbelang der bezittende klasse meer in strijd komt met de belangen van de grote massa des volks. Bovendien neemt met het kostbaarder worden van de uitrusting der bedrijven de economische afhankelijkheid van de meerderheid der bevolking toe en levert het ontbreken van maatschappelijke ordening van de productie steeds ernstiger gevaren op voor het gehele economische leven.

De kapitalistische voortbrengingswijze leidt tot telkens terugkerende crisissen van relatieve overproductie bij onderconsumptie van de massa's, wier koopkracht geen gelijke tred houdt met de groei der voortbrengingsmogelijkheden. Dan verscherpen zich alle vormen van ellende en komt de kapitalistische werkelijkheid op schrijnende wijze in tegenstelling met de mogelijkheid tot welvaart voor ieder, geschapen door de vergroting van de productiviteit van de arbeid.

De toenemende economische tegenstelling tussen de staten belemmeren de volledige ontplooiing van de wereldmarkt, versterken, tezamen met het ontbreken van internationale ordening in de voortbrenging, de bestaande politieke tegenstellingen en vergroten aldus het oorlogsgevaar. Ten gevolge van de zich snel ontwikkelende krijgstechniek en onder de drang van het particuliere wapenkapitaal wordt het militaire apparaat voortdurend veranderd en uitgebreid, zodat het ook op zich zelf een bedreiging van de vrede wordt.

Het kapitalisme roept door zijn gevolgen velerlei verzet op, in de eerste plaats dat der arbeiders. Dit verzet vindt zijn oorsprong in de stofelijke nood, in het besef van gekrenkte menselijke waardigheid en in gevoelens van rechtvaardigheid, waarmede het kapitalisme in strijd is. Dit heeft geleid tot het in het leven roepen van vakverenigingen en tot een strijd op politiek gebied.

In Nederland geeft de S.D.A.P. aan deze politieke strijd zodanige vorm en inhoud, dat hij wordt gericht tegen het kapitalisme als stelsel en op de verwezenlijking van het democratische socialisme.

De economische voorwaarden voor een socialistische productiewijze blijven zich in het kapitalisme ontwikkelen. Het streven naar winst, de concurrentie en de vooruitgang van de techniek leiden tot snelle uitbreiding van de voortbrenging in grote, inwendig geordende ondernemingen, waarmede het ontbreken van bewuste maatschappelijke ordening van het economische leven in zijn geheel in scherpe tegenstelling is. De invloed van het

bankkapitaal op voortbrenging en handel neemt toe; de leiding van de bedrijven wordt meer en meer gescheiden van het kapitaalbezit, zodat de kapitaalbezitters als zodanig in steeds minder mate een taak vervullen in het productieproces.

Op een bepaalde trap der kapitalistische ontwikkeling brengt de concurrentie de winst in gevaar; dit leidt veelal tot aaneensluiting, met als hoogste vorm: het kapitalistische monopolie, waarbij de grote massa tevens als consument wordt uitgebuit. Deze ontwikkeling betekent enerzijds een zo grote toeneming van het productievermogen, dat welvaart voor allen mogelijk is geworden, doch anderzijds een concentratie van macht in handen van een klein aantal particulieren. Reeds heeft de overheid in het algemeen belang eigendom en beheer van verschillende bedrijven aan zich getrokken; ook organisaties van verbruikers, de coöperaties, hebben aan het particuliere bedrijfsleven een gedeelte van zijn gebied ontnomen.

Andere bevolkingsgroepen, eveneens onderworpen aan uitbuiting en gekweld door bestaansonzekerheid, komen ook tegen het kapitalisme in verzet.

Ten gevolge van mechanisatie en rationalisatie en van de uitbreiding van de overheidsbemoeiingen groeit de „nieuwe middenstand”, bestaande uit technici, beamtben en andere hoofdarbeiders. Deze groepen komen — al onderscheiden zij zich in werkkring en maatschappelijke aanspraken van de handarbeiders — op hun beurt in wezenlijke tegenstelling tot het kapitalisme te staan.

De kleine zelfstandige ondernemers in voortbrenging en distributie — de „oude middenstand” — wier aantal in crisistijd buitensporig toeneemt, gevoelen de afhankelijkheid van het kapitaal steeds drukkender, vooral in tijden, dat zij, evenals de arbeidersklasse, onder de neergaande conjunctuur hebben te lijden.

Ditzelfde geldt voor de grote masse der kleine boeren en tuinders, die veelal een belangrijk deel van hun bedrijfsopbrengst moeten afstaan aan grondeigenaar of hypotheekhouder en zich in de regel, evenals de landarbeiders, slechts met de uiterste inspanning een bestaan kunnen verwerven.

Het verzet van deze groepen komt, evenals dat van de arbeiders, mede voort uit de wil tot handhaving van de menselijke persoonlijkheid en uit een verlangen naar redelijke en rechtvaardige inrichting van de samenleving. Aldus doordringt meer en meer een algemeene tegenstelling de gehele maatschappij, n.l. die tussen uitgebuiten en uitbuiters.

De Sociaal-Democratische Arbeiders Partij heeft de taak aan dit gezamenlijk anti-kapitalistische verzet vorm en inhoud te geven. Zij streeft naar bescherming van het levenspeil der volksmassa tegen de neerdrukkende strekkingen van het kapitalisme en naar verheffing van dit levenspeil, in overeenstemming met de toenemende mogelijkheden. Bij haar strijd botst de sociaal-democratische beweging steeds weer tegen de weerstanden van het kapitalisme, terwijl de voortdurende bestaansonzekerheid de verworven verbeteringen in gevaar brengt. Zo moet de sociaal-democratie in steeds sterker mate haar actie richten op verandering van de economische grondslagen der maatschappij.

De S.D.A.P. beoogt derhalve ordening en planmatige leiding van voortbrenging en verdeling. Zij tracht deze te verwezenlijken door socialisatie van de beschikkingsmacht en door socialisatie van de eigendom der voornaamste voortbrengingsmiddelen, zodat gemeenschapsorganen de aanwending van de productiekrachten in overeenstemming met het algemeen belang kunnen regelen.

Voor de S.D.A.P. is de strijd voor maatschappelijke gerechtigheid onverbrekkelijk verbonden met de eerbied voor de menselijke persoonlijkheid. Daarom zijn voor haar socialisme en democratie onafscheidelijk, socialisme

en dictatuur onverenigbaar. Voor haar is de democratie een beginsel, dat haar standpunt voor het gehele gebied harer werkzaamheid bepaalt.

Op grond van dit beginsel erkent zij de gelijkberechtigtheid op politiek en economisch gebied van alle leden der gemeenschap, ongeacht sexe en ras.

Voor de verwezenlijking van haar doeleinden heeft de sociaal-democratie de politieke macht nodig. Zij wil deze langs democratische weg overerven.

De S.D.A.P. verwerpt de opvatting, dat de staat zich zooveel mogelijk moet onthouden van bemoeiing met het economische leven; zij verwerpt eveneens, zowel de zogenaamde totale staat, die zijn doel zou vinden in zichzelf, als de standenstaat. De staat moet zijn het orgaan van de vrije volksovertuiging ter behartiging van het belang der gemeenschap; hij moet zijn een rechtsstaat, die zijn taak vindt in het verwezenlijken en krachtig handhaven van het recht.

De staat heeft voor de uitvoering van zijn groeiende taak bij de ordening van het economische en sociale leven behoefte aan nieuwe organen, naast de reeds bestaande. Bij overdracht van gedeelten van de staatstaak aan niet-territoriale lichamen worden naast vertegenwoordigers van het algemeen belang en deskundigen, vertegenwoordigers van bijzondere belangen in de uitvoering daarvan betrokken, waarbij zij aandeel krijgen in publiekrechtelijke verantwoordelijkheid. De nieuwe organen zullen staan onder controle van het centrale gezag, dat op zijn beurt verantwoordelijk is aan de, op de grondslag van het algemeen kiesrecht, verkozen volksvertegenwoordiging.

Het ingrijpen van de staat op economisch en sociaal gebied zal aan de geestelijke vrijheid geen afbreuk mogen doen. Vrijheid op het gebied van de godsdienst, vrijheid van spreken, van drukpers en van vereniging en vergadering en gelijkheid voor de wet moeten ten volle verzekerd zijn.

De sociaal-democratische beweging weet zich door historische lotsgemeenschap deel van de Nederlandse natie en bouwt voort op de beste Nederlandse tradities van geestelijke vrijheid en verdraagzaamheid. De door haar nagestreefde opheffing van de klassentegenstellingen zal de sterkste belemmering voor de totstandkoming ener werkelijke volkseenheid wegnemen.

In en door haar strijd heeft de arbeidersklasse zich een plaats in de nationale volksgemeenschap verworven, terwijl de uitbreiding van de politieke democratie de arbeiders tot volwaardige staatsburgers heeft gemaakt. Hoewel de socialistische voortbrengingswijze slechts op internationale grondslag volledig kan worden verwezenlijkt, acht de S.D.A.P. het haar taak om, voorzover dat binnen de nationale grenzen mogelijk is, het economische leven in socialistische richting te leiden.

Bewogen door haar verlangen naar internationale solidariteit keert de sociaal-democratie zich tegen de krachten, die oorlogsgevaar oproepen. Zij streeft naar een internationale rechtsorde, waarin voor iedere natie de onafhankelijkheid gewaarborgd moet zijn.

Ter vestiging van die rechtsorde en ter verwezenlijking van het democratische socialisme werkt de S.D.A.P. samen met de partijen en stroomingen in andere landen, die hetzelfde doel beogen. Aldus is zij een deel van de internationale socialistische beweging, die een einde zal maken aan uitbuiting en onderdrukking en aan de mensheid zal brengen, welvaart, vrijheid en vrede.

000 20475